

Sygn. akt IV CSK 170/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 listopada 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa Krystyny P.

przeciwko U. Towarzystwu Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w Ł. i
Bartłomiejowi J.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 26 listopada 2010 r.,

skargi kasacyjnej powódki

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 1 grudnia 2009 r.,

- I. oddała skargę kasacyjną;**
- II. oddała wniosek pozwanej U. Towarzystwa Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej w Ł. o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 15 kwietnia 2009 r. Sąd Okręgowy po ponownym rozpoznaniu sprawy, zasądził in solidum od Towarzystwa Ubezpieczeń U. S.A. w Ł. i Bartłomieja J. na rzecz Krystyny P. kwotę 50 tysięcy zł, oddalił powództwo w pozostałej części oraz orzekł o kosztach i opłatach.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 1 grudnia 2009 r. uwzględnił apelację powódki częściowo, zmieniając wyrok Sądu pierwszej instancji przez zasądzenie od dnia 18 listopada 2005 r. odsetek ustawowych od kwoty 50 tysięcy zł, oddalił natomiast apelację w zakresie dotyczącym wysokości odszkodowania.

Wyrok ten został oparty na następujących podstawach.

Powódka dochodziła na podstawie art. 446 § 3 k.c. odszkodowania w kwocie 300 tysięcy zł z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, będącego następstwem śmierci jej syna w wypadku drogowym, który zdarzył się w 2003 r.

Syn powódki był w chwili śmierci uczniem 1-ej klasy technikum. Powódka nie pracowała ani nie prowadziła żadnej działalności przynoszącej dochody. Nie udowodniła, aby skutkiem śmierci syna były niekorzystne zmiany w sferze materialnej. Udowodnione zostało natomiast roszczenie powódki „w aspekcie szkód niemajątkowych”.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że pojęcie „znacznego pogorszenie sytuacji życiowej” obejmuje nie tylko element materialny, ale również przesłanki pozaekonomiczne określające tę sytuację, a przy ustalaniu „stosownego” odszkodowania należy brać pod uwagę zarówno konkretne okoliczności sprawy, jak i to, by odszkodowanie miało rzeczywistą wartość ekonomiczną.

Utrata oczekiwania na pomoc i wsparcie, których zasadnie można oczekiwać od osoby bliskiej, a więc sam fakt utraty dorastającego dziecka, które potencjalnie w przyszłości mogłoby stanowić oparcie dla matki, powoduje „pogorszenie sytuacji życiowej rozumianej jako szkoda niemajątkowa”. Powódka doznała także negatywnych przeżyć psychicznych i poczucia osamotnienia, co spowodowało osłabienie jej energii życiowej i pogorszyło komfort codziennego życia, pogorszył

się także jej stan zdrowia, który nie ulega poprawie pomimo leczenia się u psychiatry.

Przy uwzględnieniu wymienionych przesłanek, Sąd Apelacyjny ocenił, że odszkodowanie w wysokości 50 tysięcy zł stanowi odpowiednie przysporzenie dla powódki i jest odszkodowaniem stosownym w rozumieniu art. 446 § 3 k.c. Sąd ten dodał, że w sprawie karnej od pozwanego – sprawcy szkody została zasądzona na rzecz powódki kwota 18 743 zł.

Wyrok Sądu Apelacyjnego powódka zaskarżyła „w części oddalającej powództwo na kwotę 250 000 zł”, na taką też kwotę oznaczyła wartość przedmiotu zaskarżenia. Wniosła o uchylenie tego wyroku „w części oddalającej powództwo” i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu ewentualnie o uchylenie wyroku „w części oddalającej powództwo i jego zmianę poprzez zasądzenie (...) kwoty 300 tysięcy zł”.

Powódka oparła skargę kasacyjną na podstawie naruszenia prawa materialnego – art. 446 § 3 k.c. „poprzez rażąco błędną wykładnię i niewłaściwe stosowanie polegające na zaniżeniu powódce należnego odszkodowania”.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Błędy w sposobie oznaczenia zakresu zaskarżenia i wniosków kasacyjnych wymagały rozważenia pod kątem spełnienia istotnych wymagań skargi kasacyjnej.

Wyrok Sądu Apelacyjnego został zaskarżony w części „oddalającej powództwo”, chociaż rozstrzygnięcia takiego nie zawiera, bowiem orzeczono w nim jedynie o oddaleniu apelacji powódki (w pozostałej części). Analogiczne błędy zawierają alternatywne wnioski kasacyjne, a drugi z nich dodatkowo wadliwie formułuje wniosek o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie kwoty 300 tysięcy zł.

Pomimo tych błędów, możliwe jest odczytanie właściwego sensu treści skargi, która jak chodzi o zakres zaskarżenia obejmuje wyrok Sądu Apelacyjnego w części orzekającej o oddaleniu apelacji w zakresie, w jakim Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo o odszkodowanie, a gdy chodzi o wnioski – zmierza do uchylenia wyroku Sądu Apelacyjnego w takim też zakresie i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania ewentualnie jego uchylenia i uwzględnienia apelacji przez

zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji w taki sposób, by powództwo zostało w całości uwzględnione.

Uwzględniając dominujące w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowisko dopuszczające możliwość „odtworzenia” rzeczywistego zakresu zaskarżenia i wniosku, jeżeli rodzaj błędów na to pozwala (por. m.in. postanowienia z dnia 22 czerwca 2005 r., III CZ 47/05, z dnia 15 marca 2007 r., II CZ 15/07 i z dnia 6 czerwca 2007 r., III CZ 26/07, niepublikowane) Sąd Najwyższy w sprawie niniejszej uznał, że wymienione nieprawidłowości nie uniemożliwiają rozpoznania skargi.

Przechodząc do oceny zasadności zarzutu naruszenia art. 446 § 3 k.c., także nieprawidłowo ujętego jako mającego polegać na błędnej wykładni i niewłaściwym zastosowaniu przez „zaniżenie należnego odszkodowania”, należy stwierdzić, że w nowszej judykaturze został wypracowany sposób rozumienia treści i przesłanki zastosowania tego przepisu. (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2004 r., V CK 269/03, z dnia 25 lutego 2004 r., II CK 17/03, z dnia 30 czerwca 2004 r., IV CK 445/03, z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CSK 544/07 i z dnia 24 września 2010 r., IV CSK 79/10, niepublikowane).

Najsyntetyczniej rzecz ujmując, przyjmuje się swoistość tego odszkodowania wynikającą z tego, że ma ono naprawić szczególne szkody: szkoda o charakterze majątkowym przeplata się i jest ściśle powiązana z uszczerbkiem niemajątkowym, wywołanym przez śmierć najbliższego członka rodziny. Dlatego, nie bagatelizując znaczenia materialnego wymiaru pogorszenia sytuacji życiowej, należy uwzględniać współwystępowanie uszczerbku o charakterze niemajątkowym, a to łącznie powinno prowadzić do rzeczywistego wynagrodzenia szkody polegającej na znacznym pogorszeniu sytuacji życiowej. W ramach ustalania rozmiaru szkody uwzględnia się takie czynniki niewymierne jak utrata oczekiwanego wsparcia na przyszłość (nie tylko materialnego), cierpienie związane z utratą osoby bliskiej i osłabienie aktywności życiowej oraz motywacji do przezwyciężania trudności życia codziennego, pogorszenie stanu zdrowia w następstwie cierpienia i poczucia krzywdy z powodu utraty dziecka.

Te elementy są istotne jako przesłanki ustalenia znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, a ich skonkretyzowana ocena w okolicznościach sprawy jest podstawą ustalenia odszkodowania „stosownego” w rozumieniu art. 446 § 3 k.c.

Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez *sąd meriti* tego przepisu wymaga wykazania, iż sąd błędnie rozumiał treść i znaczenie wymienionych pojęć albo że błędnie przepis zastosował.

W każdym razie, przy uwzględnieniu, że w wypadku tego szczególnego odszkodowanie w grę wchodzi elementy niewymierne, nieostre i ocenne, ostatecznie decydujące znaczenie ma to, czy sąd zastosował prawidłowe kryteria (zasady) ustalania wysokości odszkodowania i czy prawidłowo rozważył je na tle okoliczności danej sprawy.

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, iż Sąd Apelacyjny właściwie rozumiał treść i znaczenie pojęć, użytych w art. 446 § 3 k.c. i że zastosował kryteria ustalania stosownego odszkodowania ukształtowane w judykaturze Sądu Najwyższego. Uzasadnienie zarzutu naruszenia tego przepisu wymagałoby wykazania, jakie wadliwe kryteria zostały przez Sąd zastosowane, bądź też, jakie zasady lub konkretne okoliczności występujące w sprawie zostały przez Sąd pominięte.

W skardze kasacyjnej nie został powołany jakikolwiek argument natury prawnej, kwestionujący przesłanki orzeczenia. Nie zostały też sformułowane żadne skonkretyzowane zarzuty, zmierzające do przekonania, że w ustalonych okolicznościach sprawy zastosowanie właściwych kryteriów powinno doprowadzić do ustalenia innej wysokości odszkodowania. W istocie zresztą skarżąca powołuje kryteria analogiczne do tych, które przyjął Sąd w zakresie niewymiernego aspektu szkody wynikającej ze śmierci dziecka, a jedynie na ich podstawie wyraża własne przekonanie, że „stosowne” odszkodowania powinno być wyższe.

W rezultacie, w skardze kasacyjnej brak argumentów, które pozwalałyby na stwierdzenie, że zaskarżony wyrok zapadł z naruszeniem art. 446 § 3 k.c. Uzasadniało to oddalenie skargi na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

Wniosek pozwanego Towarzystwa Ubezpieczeń o zasądzenie kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym, związany z wniesieniem odpowiedzi na

skargę, został oddalony, gdyż odpowiedź na skargę kasacyjną została złożona po terminie (art. 398⁷ § 1 w zw. z art. 167 k.p.c.).